

Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»

Всеукраїнський пленер «Барви Спасу Чернігівського»

III Всеукраїнський пленер художників відбувся в Чернігові. «Чернігів стародавній» є загальноукраїнським майданчиком, який об'єднує мистецьку спільноту навколо нашої національної спадщини. Пленер став важливим діалогом між митцями Києва та Чернігова. Він також активізував конкурс заповідника «Князь Чернігівський Мстислав Хоробрий: повернення».

Виставка «Барви Спасу Чернігівського», яка відкрилась 20 червня у Спасо-Преображенському соборі, представляє 30 творів 14 художників! Прекрасні роботи, увага в яких сфокусована саме на Спасі з нагоди 990-річниці першої літописної згадки про собор, живе спілкування з митцями та атмосфера творчості зробили цю подію справжнім святом мистецтва у Чернігові!

Художники «Барв Спасу»: Галина Дигас, Анастасія Івановська, Єлизавета Кравцова, Олександр Ольхов, Тетяна Красна, Лариса Пуханова, Катерина Шиман, Марія Рубіна-Ткач, Олександр Ткач, Тетяна Федоритенко, Ганна Морозова, Людмила Койдан, Оксана Корнієнко, Накталія Войстрикова.

Дякуємо кожному, хто був разом з нами в цьому проєкті: Управління освіти і науки ОДА, Управління культури та туризму міської ради, Чернігівська художня школа ім. Івана Рашевського, Київська організація Національної спілки художників України, благодійники Валерій Куліч та Микола Вощевський.

Заповідник – у цінному виданні

Цінне видання «Різьблений камінь в архітектурі Русі-України кінця X – першої половини XII ст.» авторства доктора історичних наук, заступниці директора з наукової роботи Музею Історії Десятинної Церкви (Київ) Єлизавети Архипової відтепер є в Чернігові! Подароване Заповіднику.

Серед різьблених кам'яних деталей архітектурного декору пам'яток Русі представлено артефакти «Чернігова стародавнього».

Щиро дякуємо авторці за цінний подарунок, який сприятиме науковій роботі істориків та археологів Чернігова.

Презентація збірника «Миське самоврядування в Ніжині XVII – XVIII ст.»

В читальному залі обласної бібліотеки імені Софії та Олександра Русових у межах чергового засідання клубу «Краєзнавець» відбулася презентація цього збірника документів та матеріалів. Видання присвячене 400-річчю надання Ніжину Магдебурзького права.

Ця книга – результат кропіткої праці ніжинських дослідників в архівах та музеях України і європейських країн. Упорядники – історик та краєзнавець Олександр Морозов і кандидати історичних наук Петро Моціяка та Максим Потапенко – повернули до життя тексти королівських привілеїв Сигізмунда III, Владислава IV та Яна Казимира, а також унікальні гетьманські універсали, судові акти й багато інших цінних для науковців документів.

Збірник представили гості з Ніжина: кандидат історичних наук, науковий співробітник Ніжинського краєзнавчого музею ім. Івана Спаського Петро Моціяка та директор Музею рідкісної книги й бібліотеки ім. професора Г. П. Лавровського Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя Олександр Морозов.

В обговоренні унікального збірника взяли участь знані чернігівські науковці – доценти Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» ім. Т. Шевченка, кандидати історичних наук Олена Гринь та Сергій Токарев. Вони зауважили, що подібні зустрічі – гарний поштовх для подальшої співпраці чернігівських і ніжинських науковців.

Голова правління обласної організації Національної спілки краєзнавців України, професор Олександр Коваленко зазначив, що поява такого унікального видання важлива не тільки для подальшого дослідження історії нашого краю, а і в контексті загальноукраїнської політичної ситуації.

У залі демонструвалася книжкова виставка «Ніжин: сторінки багатовікової історії».

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Лауреати премії імені Михайла Коцюбинського

Володимир Фриз: лікар, прозаїк, поет

Володимир Іванович Фриз – Почесний громадянин міста Чернігова, Заслужений лікар України. Він один із провідних фахівців України в царині ортопедії. Завідуючий відділенням стаціонару міської лікарні № 2. Його професійна діяльність не залишає багато вільного часу. Але він пише прозу і вірші, робить переклади польської поезії, пише вірші польською мовою.

У журналі «Літературний Чернігів», обласних газетах – загальноосвітній «Світ-інфо» та літературно-мистецькій «Струна» надруковано чимало з творчого доробку Володимира Фриза. Це, зокрема, цикл віршів «Поезія Любові», які в 2013 році видані окремою книжкою трьома мовами. Це ліричні пісні польських і німецьких авторів у перекладі українською мовою та вірші автора польською мовою. Також проза: оповідання «Осінь», «Повернення в минуле», «Спокусливі гроші», «Війна упирів», п'ять оповідань циклу «Історії неповторного Подолу».

У 2023 році Володимир Фриз завершив писати художньо-документальний роман «Сага про Галицький П'ємонт».

За книгу повістей і оповідань «Іронії людського буття» (Київ, ВД «Авіцена», 2024) Володимир Іванович Фриз 2025 року відзначений обласною премією імені Михайла Коцюбинського у номінації «Проза».

Він лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Леоніда Глібова (2017 рік), яка встановлена літературною спілкою «Чернігів» та журналом «Літературний Чернігів».

Також Володимир Фриз за професіоналізм, громадську активність, літературну творчість став лауреатом обласної літературно-мистецької й історико-краєзнавчої премії імені Сергія Ілліча Богдана за 2025 рік. Премія заснована у 2023 році Культурно-мистецьким центром «Інтермеццо» і газетами «Світ-інфо» і «Струна»

Історія рідного села у книгах Івана Кирієнка

Член Національної спілки краєзнавців України Іван Олексійович Кирієнко – автор і упорядник численних публікацій з етнографічної, фольклорної, історичної і краєзнавчої тематики.

Він брав активну участь у підготовці таких історичних видань: «Долі репресованих земляків Чернігівського району», «Літопис долі та днів минулих», книги третя та четверта, «Нас, друзі, Менщина єднає» та багатьох інших. Обласна газета «Деснянська правда» і районна газета «Наш край» надрукували 39 розвідок і досліджень історика і краєзнавця.

15 вересня 2023 року Іванові Кирієнку була вручена Чернігівська обласна літературно-мистецька премія імені Михайла Коцюбинського у номінації «Народознавство» – за книги «Черниш. Книга 1» (2018) і «Черниш. Книга 2. І хрестиком, і доріжкою» (2023).

Пам'яті Тамари Демченко

21 червня завершився земний шлях нашої глибоко шанованої колеги, видатної дослідниці вітчизняної історії, щирої патріотки, просвітниці Чернігівського краю та однієї з найактивніших авторок журналу «Сіверянський літопис» – Тамари Павлівни Демченко. Перебуваючи в заблокованому та холодному Чернігові під час ворожої облоги у березні 2022 року, вона зазнала критичного стресу й переохолодження, які безповоротно підірвали її здоров'я.

Життєвий шлях Тамари Павлівни розпочався 6 грудня 1948 року в селі Ведмеже на Сумщині, звідки згодом її родина перемістилася до селища Талалаївка, що на Чернігівщині. Здобувши вищу освіту в стінах

Київського державного університету ім. Т. Шевченка у 1971 році, вона кілька років присвятила шкільному вчителюванню. Не вдовзі її професійна доля назавжди переплелася з Чернігівським педагогічним інститутом (сьогодні – Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). У 1984 році науковиця успішно захистила кандидатську дисертацію, а в період із 1991 по 2018 роки плідно працювала на посаді доцента кафедри історії та археології України. Держава та наукова спільнота високо оцінили її багаторічні здобутки, присвоївши їй звання «Заслужений

працівник освіти України» (2007) та «Почесний краєзнавець України» (2023).

Наукова спадщина Тамари Демченко налічує понад 340 вагомих праць та сотні статей, присвячених визначним постатям і складним подіям XX століття на Чернігівщині. Серед її найвідоміших монографій та досліджень – книги «За Україну, за її волю» (1992), «Нариси з історії Чернігівщини: Культура рідного краю в XIX – на початку XX ст.» (1997), «1917 рік на Чернігівщині» (2003) та фундаментальна праця «Батько Шраг» (2008). Символічно, що близько 50 статей і рецензій Тамари Павлівни побачили світ саме на сторінках часопису «Сіверянський літопис».

Окремою важливою сторінкою її діяльності стало ґрунтовне вивчення трагедії Голодомору. Вона підготувала вагому вступну статтю до регіонального тому «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні» (2008), видала збірник свідчень «Український Голокост 1932–1933» (2010), а також виступала активним співавтором науково-документального багатотомника «Реабілітовані історією. Чернігівська область».

Її глибокі та сумлінні наукові розвідки ще упродовж багатьох поколінь слугуватимуть надійним джерелом знань про минуле нашого регіону. Ми збережемо світлу й вдячну пам'ять про Тамару Павлівну та її інтелектуальний подвиг.

Царство небесне Вам, дорога Тамаро Павлівно... Світла пам'ять.

Олег ПАВЛЕНКО,
шеф-редактор журналу
«Сіверянський літопис»

Календар дат і подій

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових підготувала черговий щорічний календар по області: «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2026 рік». Укладачі: Л. В. Студьонова (відома краєзнавиця, торік пішла з життя), І. Я. Каганова, Ю. А. Супрун; відповідальні за випуск Ю. О. Соболев. Ось липнева частина календаря.

Липень

11 – Народився Михайло Володимирович Кожедуб (1966), поет, член Національних спілок письменників та журналістів України. Автор кількох поетичних збірок. Мешкає в м. Ічня.

13 – В с. Сахнівка Менського (нині Чернігівського) р-ну народився Петро Павлович Мироненко (1946), живописець і графік, член Спілки художників України. Живе у Прилуках.

В Чернігові народилася Світлана Олександрівна Половнікова (1946), Заслужена працівниця культури України, старший науковий співробітник Чернігівського історичного музею імені В. Тарновського, лауреатка премії імені М. Коцюбинського, членкиня Національної спілки краєзнавців України та міжнародної музейної організації ICOM. Авторка низки наукових видань краєзнавчого змісту.

13 – 18 – У 1991 р. відбувся культурно-агітаційний похід «Козацькими шляхами», який провели чернігівські обласні організації Товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка та Народного Руху України за перебудову. Похід пройшов північними районами Чернігівської області та завершився Козацьким святом у Гетьманській столиці України Батурині. Відтоді надовго ці свята стали щорічними, обласними, інколи всеукраїнськими і міжнародними.

14 – В с. Бакланове Ніжинського р-ну народився Петро Васильович Пулінець (1941 – 2001). Працював журналістом у Коропі та Чернігові. Автор кількох поетичних збірок.

15 – В м. Бахмач народився Іван Федорович Моргун (1926 – 2019), лікар-кардіолог, головний лікар Чернігівської обласної дитячої лікарні (1972 – 1986). Один із засновників кардіологічної служби на Чернігівщині.

19 – В с. Лебедівка Козелецького (нині Чернігівського) р-ну народився Василь Васильович Чухліб (1941 – 1997), письменник і журналіст, лауреат премій імені Н. Забіли та Лесі Українки. Деякий час жив і працював в Острії. Похований у с. Соколівка Козелецького (нині Чернігівського) р-ну.

Народилася Тетяна Анатоліївна Дзюба (1966), чернігівська письменниця, літературознавиця, журналістка.

20 – В с. Рудка Чернігівського р-ну народився Володимир Миколайович Сапон (1951 – 2017), журналіст, письменник, краєзнавець, Заслужений журналіст України, член Національних спілок – письменників, краєзнавців України. Автор поетичних збірок, есеїв та книг публіцистики. Лауреат премій імені М. Коцюбинського, Л. Глібова та ряду інш. Жив і працював у Чернігові.

25 – В Коропі народився Володимир Іванович Ворона (1956), письменник, автор книги-спогаду «Одвічний дух Десни» та історичних романів. Проживає у Варві.

30 – В с. Миколаївка Борзнянського (нині Ніжинського) р-ну народилася Любов Олександрівна Яновська (1861 – 1933), прозаїк і драматург, громадська діячка членкиня Української Центральної Ради.

Народився архимандрит Пахомій (в миру Петро Петрович Кедров) (1876 – 1937), настоятель Слеського монастиря (1911 – 1916), єпископ Чернігівський та Новгород-Сіверський. Репресований за так звану контрреволюційну діяльність.